

Nr 21

*Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående
ändrad organisation av Aktiebolaget Industrikredit
jämfte i ämnet väckta motioner.*

I en den 4 mars 1960 dagtecknad proposition, nr 102, som hänvisats till bankoutskottets förberedande handläggning, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att

- a) godkänna i propositionen tillstyrkta grunder för Aktiebolaget Industrikredits organisation och verksamhet;
- b) bemyndiga Kungl. Maj:t att träffa avtal om överlåtelse av aktier i bolaget i överensstämmelse med vad föredragande departementschefen anfört;
- c) bemyndiga fullmäktige i riksgäldskontoret att — i stället för tidigare utfästelse att till bolagets förfogande ställa statens fyra procent obligationer på nominellt tolv miljoner kronor — utfärda garantiförbindelse på samma belopp att ingå i bolagets garantifond.

Beträffande *propositionens huvudsakliga innehåll* må här anföras följande.

I propositionen föreslås vissa ändringar av Aktiebolaget Industrikredits organisation och verksamhet i syfte att öka bolagets utlåningskapacitet. Förslaget innebär bl. a., att staten skulle överlåta ett antal aktier i bolaget till vissa bankaktiebolag.

Till utskottet har hänvisats följande i anledning av propositionen väckta *motioner*, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 605 av herrar *Torsten Andersson* och *Mattsson* samt II: 748 av herr *Nilsson* i *Tvärålund m. fl.*, vari yrkats att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa

I. att i till propositionen nr 102/1960 fogat förslag till avtal mellan staten och affärsbankerna angående Aktiebolaget Industrikredits organisation och verksamhet tredje paragrafen måtte utgå; samt

II. att Kungl. Maj:t vid valet av ledamöter i bolagets styrelse måtte tillse att minst två av de ledamöter, som skall utses av Kungl. Maj:t, har särskilda insikter i och kvalifikationer i fråga om de mindre företagens kreditproblem;

2) de likalydande motionerna I: 621 av herrar *Stefanson* och *Sveningsson* samt II: 763 av herr *Nordgren m. fl.*, vari hemställts, att riksdagen måtte uttala, att bestämmelserna i 16 § av förslaget till bolagsordning för AB Industrikredit bör omarbetas på ett sådant sätt att lån mot inteckning i fast

egendom eller tomträtt må lämnas intill ett belopp motsvarande 70 % av pantens uppskattade värde samt så att bolaget i sin nya form i övrigt får möjlighet att bedriva utlåningsverksamheten på ett så effektivt och samtidigt smidigt sätt att syftet med bolagets verksamhet därigenom tillgodoses;

3) de likalydande motionerna I: 622 av herr *Svärd* och II: 764 av herr *Magnusson* i Borås *m. fl.*, i vilka föreslagits, att riksdagen måtte, med ändring av förslaget i propositionen nr 102, i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte, med beaktande av vad i motionerna anförts, till landets affärsbanker utbjuda statens samtliga aktier i Aktiebolaget Industrikredit.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för de i motionerna framställda yrkandena, får utskottet, i den mån redogörelse härför ej lämnas i det följande, hänvisa till motionerna I: 605, I: 621 resp. II: 764.

Rörande motiveringen för det i propositionen framlagda förslaget hänvisar utskottet till ovan nämnda statsrådsprotokoll. Redogörelsen härutinnan återfinnes under följande rubriker å nedan angivna sidor i propositionen, nämligen

- Aktiebolaget Industrikredits nuvarande verksamhet och organisation, s. 3.
- Framställning om bildande av ett särskilt finansieringsinstitut, s. 6.
- Yttranden, s. 6.
- Departementschefen, s. 11.

Utskottet

Aktiebolaget Industrikredit, som bildades efter beslut av 1934 års riksdag, har haft till uppgift att meddela medellånga och långfristiga krediter till näringslivet, främst de mindre och medelstora industriföretagen. Verksamheten har således varit ett komplement till bankernas mera kortfristiga kreditgivning. Genom den föreliggande propositionen har grunderna för en föreslagen omorganisation av bolaget samt ett mellan 14 affärsbanker och representanter för statens intresse i Aktiebolaget Industrikredit utarbetat förslag till avtal mellan staten och övriga aktieägare som skulle ingå i bolaget underställts riksdagens prövning.

Avtalsförslaget innebär bl. a. att staten, som nu innehar tre fjärdedelar av aktierna i bolaget, skulle överlåta aktier till ett antal affärsbanker, varigenom aktiekapitalet komme att fördelas lika mellan staten och berörda banker. Aktiekapitalet skulle bibehållas vid åtta miljoner kronor, men i bolagsordningen skulle intagas bestämmelse innebärande möjlighet att framtida öka aktiekapitalet till 24 miljoner kronor. Enligt förslaget skulle vidare staten utse fyra styrelseledamöter och affärsbankerna lika många. Styrelsens ordförande skulle liksom hittills utses av Kungl. Maj:t. Bolaget skulle ställas under tillsyn av bank- och fondinspektionen.

I likhet med föredragande departementschefen kan utskottet tillstyrka att den föreslagna organisationsändringen genomföres. Utskottet har därvid

särskilt uppmärksammat att det är sörjt för en samverkan mellan Aktiebolaget Industrikredit och det övriga kreditväsendet, vilket synes vara en fördel vid både kreditgivningen och upplåningen. Utskottet hälsar med tillfredsställelse att reglerna för bolagets upplåning ändrats, varigenom bolagets utlåningskapacitet ökats.

I motionerna I: 622 och II: 764 har föreslagits att statens samtliga aktier i Aktiebolaget Industrikredit skulle utbjudas till landets affärsbanker. Utskottet kan icke tillstyrka detta utan anser att organisationen bör utformas i enlighet med vad som föreslagits i propositionen. Att staten medverkar i Aktiebolaget Industrikredit måste te sig naturligt mot bakgrunden av den hittills av bolaget bedrivna verksamheten och dessutom ur säkerhetssynpunkt. Samtidigt medför statens medverkan fördelar för låntagarna genom de lägre räntesatser som kan tillämpas. Skulle samtliga aktier i Aktiebolaget Industrikredit övertagas av affärsbankerna kan denna förmån för låntagarna bortfalla.

Vad beträffar bolagets utlåning har någon direkt ändring av låneverksamhetens inriktning icke ifrågasatts utan denna skulle liksom hittills företrädesvis avse mindre och medelstora företag inom näringslivet. Utskottet kan ansluta sig härtill.

I motionerna I: 605 och II: 748 samt I: 621 och II: 763 har uppmärksamheten särskilt riktats på att i det föreslagna avtalet intagits en bestämmelse (§ 3), som innebär att bolaget som regel icke skall lämna sådan kredit som affärsbankerna äger lämna enligt för dem för närvarande gällande bestämmelser. Jämlikt 57 § banklagen kan affärsbankerna nu lämna 10-åriga amorteringslån upp till 150 000 kronor, och motionärerna anser att en sådan undre gräns för de av Aktiebolaget Industrikredit lämnade lånen icke bör finnas.

Utskottet vill i anledning härav påpeka att den nämnda bestämmelsen i avtalet icke är avsedd att åstadkomma någon ändring i gällande praxis för bolagets utlåning. Med den allmänna formulering bestämmelsen givits bör styrelsen även framdeles ha frihet att när den så finner lämpligt bevilja lån till belopp som understiger 150 000 kronor. En generell ändring av bestämmelsen skulle dock vara mindre välbetänkt eftersom den skulle leda till att huvudinriktningen av Aktiebolaget Industrikredits verksamhet skulle bli en annan än vad som hittills gällt. Bolaget skulle i så fall komma in på verksamhetsområden där andra statliga och enskilda kreditformer redan finns och för vilka bolagets organisation dessutom icke kan anses lämpad. Bolaget saknar sålunda f. n. resurser för en kreditbedömning och övervakning som skulle avse ett mycket stort antal lån till mindre belopp. Det kan dessutom antagas att bolaget skulle se sig nödsakat att tillämpa en högre räntesats än för närvarande med hänsyn till stegrade förvaltningskostnader. Vad speciellt gäller kredittiden vill utskottet betona att det förhållandet att Aktiebolaget Industrikredit kan lämna 20-åriga lån jämfört med affärsbankernas 10-åriga lån icke bör tillmätas större betydelse, eftersom en avvägning av kredittiden alltid får ske från fall till fall och affärsbankerna har vissa möjlig-

heter att efter utgången av en 10-årsperiod under särskilda omständigheter förlånga kredittiden för en ny period.

I motionerna I: 621 och II: 763 har dessutom berörts frågan om säkerhetsbestämmelserna och bl. a. ifrågasatts en höjning av lånegränsen från 50 till 70 procent av ställd säkerhet. Enligt vad utskottet inhämtat har en sådan ändring övervägts under förarbetena men icke kunnat realiseras med hänsyn till de krav bank- och fondinspektionen samt försäkringsinspektionen uppställt för att bolagets obligationer och reverslån alltjämt skall betraktas som fondgilla. Vid sådant förhållande är utskottet icke berett förorda någon ändring beträffande säkerhetskravet. Utskottet vill dessutom framhålla, att bolaget, utan hinder av angivna gräns vid 50 procent, får mot annan säkerhet som skall vara betryggande utlämna lån intill ett sammanlagt belopp motsvarande summan av bolagets egna kapital och garantifond, d. v. s. i utgångsläget cirka 37 miljoner kronor. Inom denna ram kan således lämnas exempelvis lån mot in-teckning ovanför 50 procent av det uppskattade värdet av en industrifastighet eller lån mot enbart förlagsin-teckningar.

Av det sagda framgår att utskottet icke kan biträda de i motionerna I: 605 och II: 748 samt I: 621 och II: 763 framställda yrkandena i vad de avser normerna för bolagets utlåning.

Slutligen har i motionerna I: 605 och II: 748 även berörts valet av ledamöter i bolagets styrelse. Särskilt vid en kreditgivning som — i enlighet med motionärernas förslag — skulle kunna ske utan någon undre gräns för lånen anser motionärerna, att speciella krav bör ställas på styrelsen i fråga om insikter i just de minsta företagens ekonomiska problem. Motionärerna anser att minst två av de av Kungl. Maj:t utsedda styrelseledamöterna bör ha särskilda kvalifikationer i fråga om de små företagens skötsel, ekonomi och andra därmed sammanhängande problem. Det av motionärerna framförda önskemålet ger icke anledning till annat uttalande från utskottet än att utskottet förutsätter att i Aktiebolaget Industrikredits styrelse efter omorganisationen liksom för närvarande kommer att ingå personer med angivna kvalifikationer.

Utskottet hemställer,

att riksdagen måtte

A. — med bifall till föreliggande proposition —

I. godkänna i propositionen tillstyrkta grunder för Aktiebolaget Industrikredits organisation och verksamhet;

II. bemyndiga Kungl. Maj:t att träffa avtal om överlåtelse av aktier i bolaget i överensstämmelse med vad i propositionen anförts;

III. bemyndiga fullmäktige i riksgäldskontoret att — i stället för tidigare utfästelse att till bolagets förfogande ställa statens fyra procent obligationer på nominellt tolv miljoner kronor — utfärda garantiförbindelse på samma belopp att ingå i bolagets garantifond;

B. besluta att motionerna I: 622 och II: 764 icke skall till någon riksdagens åtgärd föranleda;

C. besluta att motionerna I: 605 och II: 748 samt I: 621 och II: 763 — i den mån de icke kan anses besvarade genom vad utskottet ovan anfört — icke skall till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 10 mars 1960

På bankoutskottets vägnar:

K. G. EWERLÖF

Närvarande:

från första kammaren: herrar Ewerlöf, Fahlander, Strandler, Aspling, Yngve Nilsson, Ståhle, Danmans och Mattsson; samt

från andra kammaren: herrar Andersson i Ronneby, Sköldin, Eliasson i Sundborn, Adamsson, Boija, Carbell, Hamilton och Nordgren.

Reservationer

1) av herrar *Ewerlöf, Yngve Nilsson, Hamilton och Nordgren*, som ansett att det stycke på sid. 3 i utskottets utlåtande som börjar med orden »I motionerna I: 622 — — —» och slutar med orden »för låntagarna bortfalla» bort erhålla följande lydelse:

»I motionerna I: 622 och II: 764 har föreslagits, att statens samtliga aktier i AB Industrikredit skulle utbudas till affärsbankerna. Utskottet kan i princip ansluta sig härtill. Några avgörande skäl för fortsatt statlig medverkan inom AB Industrikredit kan icke längre sägas föreligga. Genom en försäljning av samtliga aktier i bolaget skulle en i dagens läge önskvärd begränsning av statsverksamheten kunna åstadkommas. Om affärsbankerna buren hela ansvaret för AB Industrikredit, skulle dessas erfarenheter och organisatoriska resurser kunna utnyttjas på ett mera effektivt sätt än med det nu föreliggande förslaget. Förslaget innebär icke någon försämring av kredit-sökandes lånemöjligheter och villkor. Bolagets verksamhet skulle kunna bedrivas i smidigare och mer affärsmässiga former.

Propositionens förslag bygger emellertid på ett villkorligt avtal med berörda banker. Med hänsyn härtill och då omorganisationen av AB Industrikredit icke bör försenas, anser sig utskottet böra tillstyrka den nu föreslagna försäljningen som ett första steg till överlåtelse av även resterande i statens ägo befintliga aktier. Kungl. Maj:t bör alltså snarast upptaga förhandlingar med ifrågavarande banker om försäljning av återstående aktier i bolaget samt med bankerna träffa det avtal som därav kan föranledas.»

I överensstämmelse härmed hade yrkandet bort ha följande lydelse:

»Utskottet hemställer,

att riksdagen måtte

A. — med bifall till Kungl. Maj:ts proposition —

I. godkänna — — — verksamhet;

II. bemyndiga Kungl. Maj:t — — — anförts;

III. bemyndiga — — — garantifond;

B. i anledning av motionerna I: 622 och II: 764 i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte snarast möjligt till berörda affärsbanker utbjuda och försälja jämväl resterande aktieinnehav i AB Industrikredit och med bankerna träffa därav föranledda avtal;

C. besluta att — — — se utskottet C — — — föranleda.

2) av herrar *Danmans* och *Boija*;

3) av herrar *Mattsson* och *Eliasson* i Sundborn, vilka ansett, att den del av utskottets utlåtande som börjar på sid. 3 med orden »Utskottet vill i anledning — — —» och på sid. 4 slutar med orden »med angivna kvalifikationer» bort ha följande lydelse:

»Utskottet vill i anslutning härtill understryka angelägenheten av att AB Industrikredits verksamhet får en sådan utformning att de mindre och medelstora företagen beredes tillfredsställande möjligheter till långfristiga krediter. Den gräns på 150 000 kronor, under vilken enligt det föreliggande avtalsförslaget bolaget som regel icke skulle lämna kredit, innebär — såsom framhållits i motionerna I: 605 och II: 748 samt I: 621 och II: 673 — att många av de mindre företagen med lägre lånebehov icke skulle kunna använda sig av bolagets möjligheter till långfristig kreditgivning och den lägre ränta, som därmed förenas. Naturligtvis kan det förutsättas, att behov av långfristiga lån inte föreligger i fråga om relativt små belopp. För lån på 40 000—50 000 kronor exempelvis är det dock enligt utskottets mening angeläget, att de mindre företagen får möjligheter till långfristig placering genom AB Industrikredit. En sådan utformning av verksamheten behöver enligt utskottets mening inte medföra administrationskostnader, som kräver högre räntesats. Den medverkan som kommer att lämnas från affärsbankernas sida bör kunna medföra en väsentlig minskning av förvaltningskostnaderna.

Utskottet delar sålunda motionärernas uppfattning att i avtalet mellan staten och affärsbankerna icke bör föreskrivas någon särskild gräns som regel för bolagets kreditgivning till mindre företag.

I motionerna I: 621 och II: 763 — — — (= utskottet) — — — mot enbart förlagsinteckningar. Utskottet förutsätter dock att denna fråga följes med uppmärksamhet och att åtgärder vidtages i syfte att vidga den nämnda ramen, därest behov skulle visa sig föreligga.

Slutligen har i motionerna I: 605 och II: 748 även berörts valet av leda-

möter i bolagets styrelse. Motionärerna anser, att minst två av de av Kungl. Maj:t utsedda styrelseledamöterna bör ha särskilda kvalifikationer i fråga om de små företagens skötsel, ekonomi och därmed sammanhängande problem. Den av utskottet ovan tillstyrkta ändringen i kreditgivningen, innebärande att långfristig kredit genom bolaget skall kunna ges utan någon särskild undre gräns, ställer särskilda krav på styrelsens insikter i nämnda hänseende. Utskottet förordar sålunda, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer, att Kungl. Maj:t till ledamöter av bolagets styrelse måtte utse minst två personer med särskilda insikter och praktisk erfarenhet i fråga om de mindre företagens skötsel och kreditproblem.»

I överensstämmelse härmed hade yrkandet bort ha följande lydelse:

»Utskottet hemställer,

att riksdagen måtte

A. — med bifall till Kungl. Maj:ts proposition —

I. godkänna — — — verksamhet;

II. bemyndiga Kungl. Maj:t — — — anförts;

III. bemyndiga — — — garantifond;

B. besluta att — — — se utskottet B — — — föranleda;

C. i anledning av motionerna I: 605 och II: 748 i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet ovan anført, samt

besluta att motionerna I: 621 och II: 763 icke skall till någon riksdagens åtgärd föranleda.»